

razbija dlako ali volno, dokler se vsa ne razperši, k višku ne vzdigne ter potlej zopet doli na široko ne pada. Od vsacega kupčka te verste je po jedna plast. Dve taki plasti klobučine potrebuje klobuk.

Potem se plasti namočijo z vodo, omotajo s kerpami ter valjajo, dokler se ne upolsté, rekše prestoré v polst ali klobučino. Posled tega se dene polst na lesena tvorila ter nateza s podvijačem in valom, dokler klobuk ne dobode prave podobe. Nazadnje klobuke ogladijo, obrežejo in obšijejo.

Nova meterska mera in vaga.

(Piše Ivan Tomšič.)

Ako vzamete prvi list letošnjega „Vertca“ v roke, našli bode, da smo si metersko mero po njenej rabi razdelili v štiri oddelke, ter da mi ostaje še samo utežna mera, o katerej je treba, da vam nekoliko povem. Poslušajte tedaj pazno, prepričali se bode, da tudi tukaj nij nič novega, nego samo imé je drugačno.

Utežne mere so osnovane na podlagi telesnih mer.

Znano vam je, da nam utežna mera pové, koliko centov, funtov, lotov itd. tehta katera koli stvar, zató bode, da mora jednôta pri novej utežnej meri tudi teža kake reči biti, in sicer take reči, katera se ne izpreminja, ter si jo zmiróm jednako napraviti moremo.

Jednôta otle ali posodne mere je, kakor ste to uže slišali v predzadnjem listu „Vertca“, liter t. j. otel kubik, katerega vsak rob je 1 decimeter dolg. Ta kubični decimeter daje tudi jednôto utežnej meri. Francozi so namreč liter vode napolnili s čisto (destilovano) vodo za toplote 4 stopinj Celsijevega toplomera ter jo v zrakapraznem prostoru natančno izvagali. Po tej teži so potlej dalje izračunili težo kubičnega centimetra ali milimetra ter so to novo težo imenovali „**gram**“, ki je jednôta novih utežnih mer ter se zaznamená z začetno čerko „**g**“ Gram je blizu $\frac{1}{20}$ lota.

Po gramu so dalje napravili druge mere in vage, a to vse po desetinskej delitvi in množitvi, kakor vam je to od metra znano.

Jednôta utežne mere je tedaj: gram, ki ga za večje teže pomnožujemo, a za manjše delimo, vse po desetinskej množitvi in delitvi. Po tem takem imamo sledeči pregled:

Mirija-	}	gram	.	.	.	.	.	.	.	10-000 gramov,
Kilo-			.	.	.	.	.	.	.	1000 "
Hekto-			.	.	.	.	.	.	.	100 "
Deka-			.	.	.	.	.	.	.	10 "
deci-	}		.	.	.	.	.	.	.	$\frac{1}{10}$ grama,
centi-		.	.	.	.	.	.	.	.	$\frac{1}{100}$ "
mili-		.	.	.	.	.	.	.	.	$\frac{1}{1000}$ "

Kot nove postavne utežne mere bomo vprihodnje imeli: Kilogram (Kg) = 1000 gramov in Dekagram (Dg) = $\frac{1}{100}$ Kg. Nadalje gram (g) = $\frac{1}{1000}$ Kg, decigram (dg) = $\frac{1}{10000}$ Kg, centigram (cg) = $\frac{1}{100000}$ Kg, miligram (mg) = $\frac{1}{1000000}$ Kg. — 100 Kilogramov imenovali bodemo meterski cent.

Ako novo utežno mero primerimo z našimi dosedanjimi utežmi, najdemo mej njimi sledeče razmerje:

1 Kilogram	= 1.785523 dun. funta;	približno $1\frac{4}{5}$ funta;
1 Dekagram	= 0.571367 lota,	„ $\frac{4}{7}$ lota;
1 Kilogram	= 2.380697 lek. funta,	„ $2\frac{3}{8}$ lek. funta;
1 Kilogram	= 3.562928 dun. marke,	„ $3\frac{4}{7}$ marke;
1 gram	= 4.855099 dun. karata,	„ $4\frac{6}{7}$ karata.

A stara mera stoji z novo v tem-le razmerji:

1 dun. funt	= 0.560060 Kilogr.,	približno $\frac{5}{9}$ Kilogr.;
1 dun. lot	= 1.750187 Dekagr.,	„ $1\frac{3}{4}$ Dekagr.;
1 lek. funt	= 0.420045 Kilogr.,	„ $\frac{8}{19}$ Kilogr.;
1 dun. marka	= 0.280668 Kilogr.,	„ $\frac{7}{24}$ Kilogr.;
1 dun. kurat	= 0.205969 grama,	„ $\frac{7}{35}$ grama.

Namesto našega desedanjega funta bodemo jemali vprihodnje polovico Kilograma, ki je blizu za $3\frac{1}{2}$ lota menj nego-li dosedanji funt.

Tako vam sem ob kratkem razložil novo metersko mero, ter vam povedal vse, kar je neobhodno potreba, da znate primerjati novo mero s staro in narobe.

A zdaj je na tem, da vse to pridno berete, ter si dobro v glavo vtisnete vse, kar vam sem razlagal, ako vam je do tega, da bodele znali stare mere in uteži v nove izpreminjati in narobe, o čemur bodeimo, ako nam Bog zdravje podeli, še kaj izpregovorili, predno se uvede nova avstrijska mera in vaga v občno rabo.

Prirodopisno-natoroznansko polje.

Vikunja.

Vikunja (*Auchénia vikúña*) je manjša od navadne, domače serne. Živi na ameriških gorah, Andes imenovanih. Glava, gornja stran vratú, trup in stegna so pokrita z rudečkasto-rumeno, a dolnji del vratú in notranje strani nog z jasno-rujavo dlako. Na vratu ima belo, na persih tudi belo, do pet palcev dolgo dlako. O vlažnem vremenu živi na visokih andskih gorah, kjer rastline dosti slabo rasto. A ker ima mehke in občutljive parkljece, derži se zmirom samo travnikov, ter ne ide nikoli, naj jej preti tudi največja pogibelj, na kamenite in sterme verhove. O vročem vremenu, kedar na andskih gorah vse rastline usehnó ter poginejo, pomaknejo se vikunje v nižave.

Meseca februarja vikunja skotí po jednega mladiča, kateri je posebno terden in hiter, ko jedva pride na svet. Samci živé posebej a samice tudi posebej v četah, v katerih je po 25 do po 30 glav.

Včasih se dobodo vikunje tudi posamezne; ondaj je lahko polové v zaderge (zanke).

Indijani nikoli vikunj ne ubijajo s puško, nego ná-nje naredé velik lov na poseben način.

Na lov nesó s soboj veliko klobko vrvice. Na primernem mestu v ravnini vtaknejo kole v zemljo, 12 do 15 korakov nárazno, ter je potlej poltretji séženj